

Stanovisko Výboru regionů Odstranění inovační nespojitosti

(2013/C 218/03)

VÝBOR REGIONŮ zdůrazňuje, že:

- jak se již ukázalo u mnoha jevů digitální společnosti, podstatné změny probíhají zdola nahoru. Klíčové je přitom všeobecně rozšířené uvažování v duchu „rozvoje podnikavosti“;
- inovační komunity fungují jako ekosystémy prostřednictvím systémových hodnotových sítí ve světě bez hranic;
- regiony potřebují nové oblasti jako ohniska spoluvytváření inovací. Ty lze popsat jako „láhne inovací“ a „platformy výzev“, jež společně tvoří prototypy prostorů pro vytváření budoucnosti;
- doporučuje nové investice do otevřených inovací a crowdsourcingu. Jsou to klíčové koncepce spojené s inteligentními městy a účastí občanů;
- je zapotřebí dále rozpracovat koncepci propojených inteligentních měst a rozšířit ji po celé Evropě;
- vybízí Komisi, aby zřídila programy pro rozvoj podnikavosti, které by fungovaly na různých úrovních a zjistily, co je nejúčinnější pro místní potřeby a rozšíření po Evropě;
- pokud jde o oběhové hospodářství pro znalosti, výsledky programů a projektů Evropské komise a vnitrostátních investorů do výzkumu a inovací musí být opakovaně využívány;
- subjekty nejprogresivnější v rozvoji a řízení celoevropských projektů by měly být financovány z programu Horizont 2020 a Fondu soudržnosti. Cílem je i testování účinných metodik a nástrojů při každodenní spolupráci a přeshraničním učení.

Zpravodaj

pan Markku MARKKULA (FI/ELS), člen zastupitelstva města Espoo

I. JAK VYTVOŘIT PODMÍNKY PŘÍZNIVÉ PRO INOVATIVNOST?

1. Výbor regionů připravuje na žádost irského předsednictví informované a dobře podložené návrhy ke zvýšení inovativnosti a odstranění inovačních mezer. Jeho cílem v rámci tohoto mandátu je předložit návrhy 1) opatření požadovaných po regionech a veškerých jejich zainteresovaných subjektech, 2) opatření požadovaných unijními programy Komise, financováním a další činností.

2. Úkol, jež irské předsednictví zadalo, lze splnit pouze výčtem a popisem škály opatření, jež je zapotřebí současně realizovat a jež spojuje potřeba změnit pracovní kulturu v širokém smyslu slova. Pro činnost EU a většiny jejích členských států stejně jako regionů v posledních letech je typická produkce obrovského množství vysoce kvalitních zpráv a plánů. Stěžejní iniciativy EU i plány nejrůznějších generálních ředitelství jsou beze sporu jako takové dobré, jsou to však stále jen plány a nedaří se jim zajistit změnu intelektuálního přístupu, který je v praxi v regionech po celé Evropě nutný. Jak se již ukázalo u mnoha jevů digitální společnosti, podstatné změny probíhají zdola nahoru. Klíčové je přitom všeobecně rozšířené uvažování v duchu „rozvoje podnikavosti“. Termín „podnikatel“ v tomto případě není adekvátní, neboť bývá často interpretován poněkud zúženě. Rozvoj podnikavosti také znamená víc než inovativnost. Je to spíše nová činnost – zkoumání, experimentování a učení se tomu, co by mělo být uskutečněno v příslušném odvětví či podsystemu, pokud jde o výzkum, vývoj a inovace, aby se jeho situace zlepšila. Rozvoj podnikavosti znamená experimentování, nesení rizika a také neúspěch. Znamená to jedince často spolupracující s ostatními v sítích, kteří v otevřeném duchu posuzují alternativy, stanovují cíle a vytvářejí inovace. Pro tento vývoj je rovněž nutné, aby se občané, komunity i podniky měli možnost vyjádřit, protože obecně často nemají pocit, že se k jejich názorům přihlíží.

3. Jelikož toto stanovisko pojednává o tom, jak zvýšit inovativnost a odstranit inovační mezery, a to zejména za pomoci programů EU, ilustrují následující pokyny a návrhy v oblasti politik to, že změny, které jsou nutné, jsou reálné. V Evropě bychom měli:

- i. podporovat cíle, jichž má být dosaženo v oblasti konkurenceschopnosti a inovací do roku 2020, obzvláště prostřednictvím trvalých investic do vzdělávání a odborné přípravy;
- ii. zdůrazňovat význam vyvážení technologických, koncepčních a sociálních inovací ve veřejné i soukromé sféře, přičemž na ně všechny má vliv dalekosáhlá digitalizace;

iii. usilovat o společenské inovace za pomoci živých laboratoří, zkušeben a otevřených inovačních metod v regionální tvorbě inovační politiky, a to při zapojení občanů;

iv. vyzdvihovat úlohu místního a regionálního prostředí, jež podporuje integraci vysokoškolského vzdělávání, výzkumu a podnikání;

v. provádět znalostní trojúhelník coby klíčovou zásadu reformy evropských univerzit (větší součinnost mezi výzkumem, vzděláváním a inovacemi);

vi. zdůrazňovat klíčovou úlohu výzkumné infrastruktury v inovačních systémech založených na znalostech;

vii. více se zaměřovat na aktivní využívání inovativních veřejných zakázek společně se zjednodušením postupů;

viii. zdůrazňovat význam celoevropské spolupráce a projektů nadnárodní spolupráce mezi regiony, které vycházejí ze strategií na podporu inovací a inteligentní specializace;

ix. vyzdvihovat potenciál přeshraniční spolupráce včetně investic směřujících dovnitř EU i navenek;

x. zlepšovat schopnost inovovat a podporovat nový postoj k inovacím založený na dialogu, spolupráci a společné tvořivosti za účelem inspirace osvědčenými postupy;

xi. podporovat činnosti zdola nahoru: společnou tvorbu, společnou koncepci a společnou výrobu v rámci skutečné spolupráce se sdílením know-how namísto pouhého požadování po vládách, aby pro občany vytvářely nová „řešení“. Tato široká spolupráce zahrnující lidi z místních společenství je rovněž nutná k zavádění inovativních nápadů v různých kulturách celé Evropy do praxe;

- xii. angažovat obchodní zájmy nejen do inovací, ale i do „inovací pro vytváření bohatství“, kde bohatství nese širší význam než pouhý zisk a týká se zvýšení kvality života a rozvíjení šťastného a zdravého světa.

Tyto přístupy však nepostačují, neboť podstatu inovací je nutné prozkoumat do větší hloubky.

II. OBECNÉ PŘIPOMÍNKY A POLITICKÁ DOPORUČENÍ

4. Opatření pro uskutečňování strategie Evropa 2020 prozatím nepřinesla v oblasti inovační činnosti dostatečné výsledky. Na úrovni EU doposud vzniklo množství užitečného materiálu a návrhů. Zásadní je přesunout pozornost financování a programů EU k praktické činnosti na místní a regionální úrovni.

5. Je nezbytné navázat úzkou spoluprací mezi projekty VaV a programy týkajícími se tvorby, provádění a účinnosti místních inovačních ekosystémů. K tomu potřebujeme nové typy evropského partnerství pro výzkum. Obnova a transformace jsou často založeny na koncepcích koordinované spolupráce a inovativního a účinného využívání klíčových technologií. Jejich širší zpřístupnění evropským projektům zdokonalí a dále rozvine jejich schopnost přinášet funkční výsledky a reálný dopad. Společně s financováním regionálního partnerství EU a spoluprací založenou na inteligentní specializaci se mohou stát stavebními kameny evropské přeshraniční inovace a regionálními odrazovými můstky společenské inovace.

6. Změna paradigmatu: digitalizace již přinesla změnu zasahující do všech oblastí. Místní a regionální političtí představitelé by měli využít příležitosti, které se nabízejí, a stanovit si za prioritu reformu služeb. Zároveň by se mělo podporovat všeobecné rozšíření digitálních služeb ve veřejném sektoru, rozvoj elektronických dovedností všech občanů a podnikání v oblasti zakládání nových podniků a jejich rychlého růstu, které vytváří mobilní aplikace.

7. Digitalizace je hnací silou pro změnu a přechod k digitálním službám nabírá na rychlosti. Nové podnikatelské ekosystémy a oblasti tvorby hodnot jsou často poháněny novým chováním spotřebitelů v důsledku koncepce orientované na uživatele a otevřenosti. Zpochybňují přístupy založené na struktuře jdoucí shora dolů zděděné ze starého analogového světa. Díky digitalizaci je rozvoj služeb globálnější než kdykoliv dříve, nicméně postavení Evropy není optimální – nejsme v této celosvětové soutěži na špičce.

8. Technologie cloud computingu umožňují přístup k nejlepším dostupným službám nezávisle na čase a místě. Tento způsob rozvíjení a poskytování služeb již v několika

příštích letech nahradí značný počet tradičních služeb, ve kterých je rozhodujícím aspektem „přítomnost v místě“ služby. Rozšířená přítomnost hardwaru již nebude zapotřebí. Bude to také zahrnovat řízení a vývoj služeb IKT a globální propojené spolupráce podniků, veřejné správy a ostatních komunit. Komise by měla tento vývoj, známý jako „e-leadership“ (vůdčí postavení v oblasti IKT), povzbuzovat prostřednictvím programů aktivního partnerství.

9. Společenské změny nemůžeme řešit malými úpravami a konvenčními metodami řízení. Rozhodující podmínkou úspěchu je zvýšení kapitálu využitelného k obnově – pro místní a regionální politické činitele jsou klíčem k úspěchu také kreativita, inovativnost a odvaha k inovacím a reformám. Současně je třeba změnit zkosnatělé fungování veřejné správy tak, aby odpovědným pracovníkům dávala k uplatnění kreativity více prostoru.

10. Jádrem regionální inovační politiky jsou motivovaní lidé. Inovace tvoří lidé, a proto jsou inovace především lidským a společenským procesem. Faktory ovlivňující inovace se neomezuji jen na organizace – nejvýznamnější impulzy inovačního procesu v různých fázích se často objeví díky lidské interakci na různých rozhraních.

11. Výzkum by měl reagovat jak na krátkodobé, tak i na dlouhodobé potřeby. Jen malá část měst, podniků a dalších společenství optimálně využívá výsledků výzkumu. Je rovněž třeba poukázat na to, že pouze malá část výzkumných pracovníků dokáže své poznatky a výsledky výzkumu prezentovat tak, aby se veřejným orgánům, průmyslovým odvětvím a dalším subjektům jevíly jako zajímavé a užitečné pro řešení jejich problémů. Aby tedy bylo zajištěno aktivní uplatňování nejnovějších výzkumných poznatků na místní a regionální úrovni, musí Evropa prodělat značné kulturní změny a přehodnotit financování. Výbor je přesvědčen, že malé a střední podniky jsou významným katalyzátorem zavádění výsledků výzkumu na trh tím, že je převádějí do konkrétních aplikací. Považuje za nezbytné usnadnit přístup malým a středním podnikům k financování prostřednictvím investic do zakládání nových podniků, rizikového kapitálu a méně složité regulace.

12. Soustředěné zavádění výzkumu do praxe vyžaduje, aby obě strany dobře porozuměly tomu, jaký výzkum je k dispozici, o jakých problémech se diskutuje a jakým způsobem může daný výzkum ovlivnit místní a regionální záležitosti. K tomu je zapotřebí vytvoření nového znalostního trojúhelníku, který by prostřednictvím obousměrné zprostředkovatelské služby propojoval svět výzkumu a vědy se světem podnikání a správy. To vyžaduje další rozvoj a aktivní zavádění koncepce unijního znalostního trojúhelníku v rámci posilování společenské úlohy vysokých škol.

13. Vědecký a technologický výzkum a aktivní uplatňování myšlenek založených na tomto výzkumu umožňují progresivní přístup. Zároveň by se mělo rozšířit chápání inovací tak, aby zahrnovalo nejen technologické inovace, ale také inovace postupů, podnikání, služeb a koncepcí a inovace ve veřejném sektoru i sociální inovace sloužící ke změně kultury společnosti, jakož i společenské inovace sloužící k modernizaci občanských aktivit a struktur. Je zásadní, aby širší pojetí inovací zdomácnělo nejen v podnikání, ale i ve veřejném sektoru.

14. Vzhledem k tomu, že v některých regionech, obzvláště ve venkovských regionech, představuje veřejný sektor hybnou sílu změn a je hlavním činitelem informovanosti místního obyvatelstva, měla by se v tomto sektoru věnovat zvýšená pozornost inovacím a přehodnocení procesu řízení veřejnoprávních orgánů. To těmto regionům umožní, aby dohnaly své zpoždění.

15. Oběhové hospodářství pro znalosti: výsledky programů a projektů Evropské komise a vnitrostátních investorů do výzkumu a inovací musí být opakovaně využívány.

16. Oběhové hospodářství je hospodářství, v němž se věci nevyhazují ani neztrácejí, ale mohou obíhat a být opakovaně využívány, takže jejich hodnota nezaniká, ale zvyšuje se. Označení pochází z nového pojetí koncepcí nové generace pro udržitelný rozvoj. Ve znalostním oběhovém hospodářství je možné výsledky výzkumných programů a dokončených projektů – myšlenky, poznatky, doporučení, materiály, metodiku, praktické návrhy, prototypy a vynálezy – opakovaně objevovat, přistupovat k nim a využívat je v aktuálních programech a projektech v příbuzných a relevantních oblastech. Výbor znovu upozorňuje na hospodářské a inovační příležitosti regionů a měst v biohospodářství a IKT, které jsou klíčovými prvky pro inteligentní, udržitelný a zelený růst ⁽¹⁾.

17. V rámci směřování ke znalostnímu oběhovému hospodářství by mohly vnitrostátní orgány pro financování znovu projít a prozkoumat závěry projektů dokončených v posledních 5–10 letech a zpřístupnit jejich výsledky k využití v novém regionálním a vnitrostátním kontextu. Generální ředitelství Komise by mohla v zájmu řešení společenských problémů udělat to samé a zpřístupnit v širším měřítku výsledky z různých oblastí. Univerzitní výzkum by mohl být lépe přizpůsoben tak, aby měl pro politické činitele a projektové týmy větší přímou relevanci. Výsledky ze všech těchto oblastí by mohly být přehodnoceny tak, aby odpovídaly potřebám na místní a regi-

onální úrovni a aby připravily nové myšlenky, materiály a metody pro použití při rozvoji regionálních inovačních ekosystémů v celé Evropě.

18. Aktivní a stimulující prostředí vzniká kombinací řady různých faktorů. Inovativní lidé mají touhu se účastnit akcí, projektů a operací obecně tehdy, pokud za nimi stojí dobré koncepte, metody a účinné a nové aplikace VaVal.

19. Ve všech mezilidských aktivitách jsou přítomny prvky nejistoty, pochyby a napětí. Jde zejména o to změnit toto napětí tak, aby sloužilo jako zdroj kreativity a inovací a aby splňovalo zásady učící se organizace. Tvůrčí proces sám se tedy stává jasným projevem tvůrčího napětí, jež může být využito ke změně činností v systémech a ke změně systémů jako celků. Důležitá je přítomnost metod a koncepcí, které mohou zvýšit objem učení, zlepšit jeho kvalitu a podpořit udržitelný sociální rozvoj. Koncepce, jež získávají na významu, jsou využívání znalostí, procesy budování kapacit a využívání znalostí při organizačním učení, stejně jako zkoumání a spoluvytváření znalostí.

20. Regiony potřebují nové oblasti jako ohniska spoluvytváření inovací. Ty lze popsat jako „líně inovací“ a „platformy výzev“, jež společně tvoří prototypy prostorů pro vytváření budoucnosti. Je jich zapotřebí pro řešení výzev, počínaje malými místními výzvami a konče velkými společenskými výzvami na celosvětové úrovni. Proto je potřebná činnost VaVal, jež vyvinou a vytvoří prototypy 1) prostorových konfigurací s fyzickými, intelektuálními a virtuálními rozměry, 2) příruček organizace a řízení znalostí nezbytných k řešení výzev.

21. Dříve vychvalovaný přístup trojitě šroubovice není dost dynamický, aby mohl reagovat na nové výzvy – je nutná alespoň čtverná šroubovice, v níž čtvrtou část tvoří občanství. Tento přístup se musí modernizovat. Pro aktualizaci této provozní koncepce a kultury je zapotřebí intenzivního zapojení do činností regionálních inovačních ekosystémů.

22. Z hlediska Evropy je zvláště důležité prozkoumat regionální inovační ekosystémy a úlohu, význam, činnost, prostorová řešení a úspěšné hybatele občanství a institucí, kteří v takových ekosystémech podněcují novou a dynamickou inovační činnost. Nové inovační instituty se zaměřují na nový způsob myšlení a prostředí nezbytné pro koncepci orientovanou na uživatele, spoluvytváření a rychlý vývoj.

⁽¹⁾ CdR 1112/2012 fin.

23. Tyto nové instituty, z nichž většina byla vytvořena teprve v posledních několika letech, jsou flexibilní subjekty s přístupem založeným na spolupráci. Jako příklady lze uvést inkubátory a akcelérátory, živé laboratoře, podnikatelská centra, vývojové laboratoře, laboratoře sociálních inovací, malé dílny pro digitální výrobu (Fab Lab), výukové programy společenských inovací a centra zaměřená na budoucnost. Obvykle fungují jako přidružené subjekty univerzit, obcí a podniků. Kombinují nové, otevřené způsoby fungování, využívají sociální média, nová práva duševního vlastnictví a způsoby financování, širokou síť zainteresovaných stran a podnikavost.

24. Zcela zásadní je zjednodušit postupy pro zadávání inovativních veřejných zakázek, aby se tak podnítilo jejich aktivní využívání. Po celé Evropě i v jiných částech světa existují relevantní příklady toho, jak lze postupy úspěšně zjednodušovat. Tyto příklady by se měly studovat, přizpůsobovat, dávat za vzor a uplatňovat.

III. ŘEŠENÍ VELKÝCH SPOLEČENSKÝCH VÝZEV NA REGIONÁLNÍ ÚROVNI

25. Diskuse o velkých společenských výzvách se často zdají příliš abstraktní a odtažitě od každodenních starostí klíčových aktérů z celé Evropy – místních a regionálních orgánů, malých a středních podniků a obyčejných občanů. Právě zde se však skrývá inovační síla Evropy. Velké výzvy se musí výslovně propojit s problematickými otázkami na místní a regionální úrovni a tam se musí i řešit. Tím se zvýší místní inovativnost a zapojí se obrovské množství nevyužitého potenciálu a kolektivní inteligence. Občané nejsou pouhými příjemci inovací, ale jsou aktéry v samotném srdci inovačního procesu. Musíme se více zaměřit na to, proč je tato potřeba změny reálná a jak to bude motivovat a pobízet ty, kteří se vydají touto inovační cestou. V regionech je třeba vytvořit sociální programy, které využívají dialog a spolupráci umožněnou díky digitalizaci a které jsou zaměřeny na dosažení potřebné sociální změny. Každý by měl být povzbuzován k tomu, aby se pustil do sociálních nedostatků a snažil se o dosažení průkopnické změny.

26. Výbor vyzývá Komisi, aby vytvořila programy, jimiž by se tzv. velké společenské výzvy daly převádět na vnitrostátní, regionální a místní úroveň – jak se tzv. velké společenské výzvy projevují v potřebách jednotlivých států? Jak v regionálních prioritách? A v místních otázkách? Tyto programy by měly v rámci programu Horizont 2020 a dalších programů EU občanům a malým podnikům umožnit sdělit Komisi, s čím se potýkají, a poskytnout nástroje (metodiky, prostředí příznivé pro inovace, prostředníky) k tomu, aby bylo možné tyto výzvy převést na inovativní programy na příslušné úrovni. Nezbytnou metodikou je zde rychlé testování prototypů.

27. Výbor doporučuje, aby za účelem dosažení rychlého testování prototypů proběhly u každé velké společenské výzvy experimenty a konkrétní iniciativy v několika evropských regionech, a to v rámci programu společného učení. Rovněž by se mělo zlepšit zapojení inteligentních měst do sítí s cílem podpořit experimentální inovace a učení. Evropa potřebuje průkopnická města a také programy účinného partnerství k podpoře inovativnosti, jež zaručí rozvoj všech regionů bez ohledu na jejich stávající situaci. To znamená učinit otázky relevantními pro regionální a místní úroveň, aby se mohly řešit jako procesy inovativních změn na místní úrovni. Jednotlivé zúčastněné regiony by si vyměňovaly poznatky a zkušenosti, které by se zaznamenávaly prostřednictvím rychlého podávání zpráv s jasnými vizuálními pomůckami a přístupným jazykem, a rovněž pro aktivní využívání dalšími subjekty. Řešení, k nimž dospěje jeden region, by se pak mohla testovat a ověřovat v dalších účastnických regionech a účinná řešení by se mohla rozšířit do dalších regionů Evropy. Pro tato opatření by byla typická flexibilita a řádné uplatňování na místní úrovni tak, aby byla minimalizována administrativní zátěž pro podniky, vzdělávací instituce, úřady a ostatní subjekty.

28. Výbor upozorňuje regionální politické představitele na to, že tento přístup společně s využíváním soudržnosti a místního financování v součinnosti s programy EU přinese praktické inovace, jež bude možné využívat v celé Evropě. Zvýší také místní inovativnost a pomůže v celé Evropě vytvořit inovativní kulturu.

29. V tomto rozvoji hrají klíčovou úlohu vysoké školy. Se ztenčujícími se zdroji si vysoké školy bohužel „utahují opasky“ a vracejí se zpět do svých tradičních režimů výuky a výzkumu. Vnější činnost se zdá být odsouvána na vedlejší kolej. Výbor regionů by rád viděl činnosti podporující vysoké školy v jejich silné společenské úloze a v přípravě školících a výukových přístupů v rámci procesů nutné sociální a společenské změny.

IV. INTELIGENTNÍ SPECIALIZACE

30. Neodmyslitelnou úlohu inteligentní specializace v politickém rámci strategie Evropa 2020 vyzdvihuje Rada EU, zejména její závěry k Unii inovací. V příručce EU k výzkumným a inovačním strategiím pro inteligentní specializaci (*Research and innovation strategies for smart specialisation – RIS3*) se tyto strategie definují jako integrované, místně orientované strategie hospodářské transformace.

31. Výbor zdůrazňuje, že inteligentní specializace je regionálním rámcem politiky pro růst založený na inovacích. Inteligentní specializace se od tradičních průmyslových a inovačních politik liší hlavně v procesu vymezeném jako „rozvoj podnikavosti“ – interaktivním procesu, v němž tržní síly a soukromý sektor objevují nové činnosti a vytváří o nich informace a vláda posuzuje jejich výsledky a těm subjektům, které mají největší schopnost potenciál realizovat, to umožní. Strategie inteligentní specializace probíhají mnohem více než tradiční průmyslové politiky postupem zdola nahoru.

32. Platforma inteligentní specializace (*S3Platform*) musí více podporovat činnosti na místní a regionální úrovni se zvláštním důrazem na méně rozvinuté regiony. To znamená především podporovat v jednotlivých regionech takové procesy, které napomáhají identifikaci činností s vysokou přidanou hodnotou v každém regionu. Znamená to také poskytovat co nejlepší příležitosti k posílení konkurenceschopnosti a politického portfolia daného regionu, jichž by mělo být využito pro vypracování jeho strategií inteligentní specializace.

33. Výbor vyzdvihuje to, že přístup RIS3 je v souladu s cíli a nástroji politiky soudržnosti EU, která podporuje růst a zaměstnanost ve všech zemích a regionech EU. Navrhuje strategii a celosvětovou úlohu pro každou vnitrostátní a regionální ekonomiku, včetně nejvyspělejších i méně rozvinutých regionů. Zahrnuje širší pojetí inovací tak, aby nezahrnovaly pouze investice do výzkumu nebo zpracovatelského odvětví, ale i budování konkurenceschopnosti prostřednictvím návrhářského a tvůrčího odvětví, vyšší inovační kapacity v činnostech veřejné správy, inovací v sociální oblasti a v oblasti služeb, nových obchodních modelů a inovací vycházejících z praxe.

34. Výbor důrazně podporuje tento návrh výboru ITRE Evropského parlamentu na doplnění pravidel programu Horizont 2020 takto: „Nástroje umožňující propojení mezi výzkumem a inovacemi a strategiemi inteligentní specializace se provádějí jak prostřednictvím programu Horizont 2020, tak strukturálních fondů, aby bylo možné vytvořit objektivní ukazatele pro jednotlivé etapy excelence a budování EVP.“

35. Regiony a města by z činností v oblasti výzkumu, vývoje a inovací (VaVaI) měly učinit součást svého ústředního politického programu. Program Horizont 2020 a financování v rámci soudržnosti by měly být využívány k tvorbě koncepcí, nástrojů a dalších předpokladů, s jejichž pomocí mohou místní a regionální orgány aktivně podporovat inovace, brát na sebe riziko a investovat do praktických aplikací činností VaVaI, aby byla zajištěna regionálně přizpůsobená opatření.

36. K dosažení cílů strategie Evropa 2020 je důležité, aby politika soudržnosti EU přispívala k posílení dovednostní základny a inovační kapacity na místní úrovni a také k rozvoji nástrojů a spolupráce podporujících meziregionální spolupráci v rámci Evropy. Tyto nástroje a spolupráce jsou zapotřebí pro zavádění výsledků programu Horizont 2020 na místní a regionální úrovni. K dosažení tohoto cíle Výbor doporučuje, aby se plně využil potenciál programu EU INTERREG a aby mu byly vyčleněny dostatečné zdroje tak, že se zřídí platformy pro vzájemné učení a bude se také podporovat mezinárodní výměna zkušeností s inovačními strategiemi.

V. INTELIGENTNÍ MĚSTA

37. Koncepce inteligentních měst je jednou z klíčových oblastí, jimiž chce EU prosazovat udržitelný růst a zlepšovat kvalitu života. Je to možné díky investicím do moderní infrastruktury IKT a elektronických služeb, stejně jako do lidského a společenského kapitálu. Motory změny jsou především regionální kapitál využitelný k obnově a účinnost inovačních ekosystémů, které jsou zaměřeny obzvláště na modernizaci kultury spolupráce podle modelu trojitě šroubovice a zvýšení regionální akceschopnosti prostřednictvím účasti občanů. Výbor poznamenává, že klíčový význam mají inteligentní aplikace, které fungují prostřednictvím otevřených a interoperabilních rozhraní digitálních služeb a představují způsob, jak propojit lidi v jejich vlastním regionu i globálně a jak propojit města do evropských partnerství. Koncepci propojených inteligentních měst je zapotřebí dále rozpracovat a rozšířit po celé Evropě.

38. Rozvoj a poskytování inteligentních služeb přizpůsobených jak místní kultuře, tak i místním podnikům a veřejným službám, by měly být v regionech EU podporovány jako aspekt provádění strategie inteligentní specializace. Výbor regionů navrhuje, že rozvojové činnosti na místní a regionální úrovni by měly být důrazně podporovány rozvojovými projekty financovanými EU, které budou koncipovány tak, aby zajistily co nejlepší výsledky výzkumu pro regionální využití, vyčlenily je a podporovaly jejich uplatnění v různých regionech.

39. V regionech by měly být zahájeny programy na vytvoření středisek inovace s mezinárodním významem. Tyto programy by měly být využity k povzbuzení městských oblastí, aby si zvolily strategické priority na základě vlastní identity, poptávky a víceoborových poznatků a zahájily podnikatelské činnosti založené na znalostech. Výbor regionů doporučuje, aby programy byly financovány jak z regionálních zdrojů, tak i ze strukturálních fondů EU. Jejich činnost by měla být podpořena řadou opatření, programů a finančních nástrojů EU.

40. Výbor zdůrazňuje, že zásadním faktorem pro úspěch regionálních inovačních strategií je to, jak účinně se daří překonat propast mezi existujícími celosvětovými výzkumnými poznatky a skutečnou praxí v regionech. Struktury a procesy ve městech a regionech musí být rozvíjeny, či dokonce radikálně měněny, v souladu s nejnovějšími výsledky výzkumu. V zájmu vyrovnání se s těmito problémy se Výbor domnívá, že:

- Komise by se měla v programu Horizont 2020 zaměřit na hodnotové řetězce a hodnotové sítě jako celek. To znamená více zkoumat to, jak vytvářet a realizovat inovace založené na místních kulturních hodnotách a přístupech v praxi, tak abychom dosáhli konkrétních výsledků pro dobré životní podmínky občanů.
- Politici činitelé by měli konzistentně prokazovat odvahu, jež je potřebná, pokud chceme usilovat o ty nejlepší výsledky a realizovat něco radikálně nového.
- Regiony a města by měly vytvářet progresivní iniciativy, které budou svou povahou skutečně evropské – multikulturní, zaměřené na člověka a zacílené na společenské inovace a schopnosti vytvářet lepší struktury pro společnost blahobytu a položit základy pro rozvoj digitálního jednotného trhu.
- Měly by být prezentovány a zpřístupněny ukázky praktických příkladů úspěšných iniciativ, aby se ostatní regiony a města mohly poučit z praktických výsledků a účinných postupů dřívějších i probíhajících programů.
- Regiony a města by měly zastávat klíčovou úlohu při zajišťování, aby obyvatelstvo bylo v co nejvyšší míře informováno o významu inovací, a při rozvíjení nápadů na základě zpětné vazby od veřejnosti, a tak vytvářely pevný základ pro úspěšné inovace. To vyžaduje, aby se v celé Evropě rozvíjely regionální inovační ekosystémy a městské inovace.

41. Výbor si uvědomuje, že společenské inovace lze podstatně zvýšit aktivizací účasti občanů. To zejména znamená využívat digitální technologie tak, aby v jejich centru byl člověk (*crowdsensing* a *crowdsourcing*). V inteligentních městech je rozvoj výrazně založen na participacích procesech zdola nahoru, na detekování dynamiky všech podob společenské činnosti a na individuální a sdílené odpovědnosti, a to mnohem více než v tradičních službách shora dolů poskytovaných městy. Zásadní změnu představuje to, že se občané účastní společenských procesů přímo prostřednictvím platform pro vytváření údajů a pro sdílení obsahu. Lze říci, že občané jsou iniciátory změn, protože vnímají, oznamují a také řídí jednotlivé činnosti.

42. Výbor doporučuje nové investice do otevřených inovací a crowdsourcingu. Jsou to klíčové koncepce spojené s inteligentními městy a účastí občanů. Crowdsourcing je metoda zapojení, kde se společnosti, města a další organizace snaží získat vstupní informace od komunit lidí, a zde má zásadní význam. Dalším faktorem jsou nedostatečné vzájemné znalosti – a pochopení – osvědčených postupů, toho jak fungují a proč.

43. Výbor uznává, že je zapotřebí mezi různými úrovněmi veřejné správy a občanskou společností nastolit úzkou spolupráci, a poznamenává, že se to již v různých městech a regionech po celé Evropě děje. Města a regiony však neuplatňují osvědčené postupy dobře – slibné pilotní projekty zůstávají na místní úrovni, aniž by uživatelům přinesly plný užitek a aniž by dodavatelským společnostem poskytl obchodní příležitosti. Toto nedostatečné rozšíření je způsobeno složitou povahou řady městských inovací a kontextem, v němž jsou přijímány.

44. Výbor doporučuje, aby Komise vyhlásila výběrová řízení na městské inovace. Důraz by se měl klást na vytvoření nových modelů spolupráce k nalezení nových řešení v oblasti potřeb městského rozvoje a služeb a k rozšíření a sdílení těchto inovativních řešení s ostatními městy a regiony. Ta by měla zahrnovat nové druhy spolupráce mezi občany, podniky, vzdělávacími a výzkumnými institucemi a vládami. Z toho vyplývají jak příležitosti, tak výzvy. Již nyní občané po celé Evropě zahajují iniciativy, aby změnili své vlastní prostředí, a experimentují s novými formami spolupráce. Mezi příležitostmi patří vznik bohatého a aktivního místního života komunit díky pákovému efektu, aktivizace velkého množství dobrovolníků a široká škála z toho vyplývajících iniciativ. Cílem těchto činností by mělo být objevování nových forem spolupráce a měly by posilovat vazby mezi stávajícími partnerstvími tak, aby se stala otevřenějšími vůči rozvíjení inovativnosti a jasněji založená na využívání globálních zdrojů poznatků a vzájemném učení se jeden od druhého. Je nutné šířit osvědčené postupy, aby se úspěšné příklady dostaly do pozornosti obdobných regionů po celé Evropě.

VI. REGIONÁLNÍ INOVAČNÍ EKOSYSTÉMY JAKO LABORATOŘE PRO ROZVOJ PODNIKAVOSTI

45. Největší potíže při odstraňování inovační nespojitosti představuje úkol vymanit se ze strukturální uzavřenosti, v níž se výzvy a problémy řeší. Společenské problémy přesahují pouhý administrativní aspekt a nelze je řešit prostřednictvím individuálních projektů či vnitrostátních a regionálních ministerstev. Řešením nejsou tradiční projekty – ani ty velké. Evropa se musí zbavit svého roztržitého uvažování a činností – nový růst a nová pracovní místa přicházejí z otevřených inovací a hodnotových sítí. Evropa musí vytvořit takové meziodvětvové myšlení, které bude vybaveno pro rozvoj podnikavosti a zaměřeno na řešení problémů systematickým způsobem. Vzájemně propojené problémy potřebují systematická řešení.

46. Výbor konstatuje, že v univerzitních laboratořích po celé Evropě a i po celém světě dochází ke vzrušujícímu vývoji, který řeší hlavní společenské a průmyslové výzvy. Nejlepšími laboratořemi pro převratné inovace však už dnes nejsou tradiční univerzitní zařízení, ale regionální inovační ekosystémy, které fungují jako zkušební prostředí pro rychlé testování prototypů mnoha druhů inovací iniciovaných uživateli, založených na systémech, které lze měnit a přizpůsobovat. K tomu, aby se mohly výsledky vědeckého a technologického výzkumu proměnit v mohutné toky nových produktů, služeb a postupů, musí Evropa stimulovat inovace ve výrobních systémech tak, aby se lišily od výroby v minulosti. To vyžaduje rovněž vzájemné porozumění požadavkům, dotazům i příležitostem napříč oblastmi obchodu, vědy a veřejné správy.

47. Výbor žádá více výzkumných a vývojových činností týkajících se způsobů, jak stimulovat inovace a rozvoj podniků, které by přesahovaly zastaralé struktury odvětví a klastrů, a uvažovat o ekosystémech, které lze zorganizovat tak, aby zvyšovaly inovační potenciál regionů a podporovaly jejich podnikatelského ducha.

48. Výbor zdůrazňuje význam financování inovačních a výrobních ekosystémů s výraznými místními, regionálními či meziregionálními charakteristikami na úrovni EU a regionů. Široce založená inovační politika vytváří podmínky nezbytné pro systematicky fungující modely, které v tvůrčím dialogu kombinují potřeby uživatelů, spotřebitelů a občanů a zároveň poznatky, tvořivost a kompetence.

49. Existuje řada výzkumných a inovativních klíčových oblastí na podporu hybných sil změn, jež jsou v programovém období 2014–2020 naléhavě nutné. Výbor vyzdvihuje následující oblasti jako faktory úspěchu při vytváření budoucnosti:

— Inovační komunity fungují jako ekosystémy prostřednictvím systémových hodnotových sítí ve světě bez hranic.

— Inovační procesy jsou výrazně založeny na poptávce a zaměřené na uživatele a zákazníky jako klíčové aktéry inovací.

— Inovační strategie se zaměřují na to, aby fungovaly jako katalyzátory pro otevřené inovace a podporovaly jednotlivce

a komunity v podnikatelském uvažování a efektivním využívání a vytváření nových digitalizovaných služeb.

50. Zkušenosti EU se společným plánováním a partnerstvím mezi členskými státy je třeba dále rozvíjet, aby bylo možné zkvalitnit regionální postupy spojením přístupu zdola nahoru se strategickými prioritami iniciativy Evropa 2020 a špičkovými evropskými výzkumnými znalostmi. Výbor regionů zdůrazňuje význam navyšování financování pro provoz více evropských partnerství a regionálního učení založeného na referenčním srovnávání (*bench-learning*) prostřednictvím programu INTERREG a dalších podobných programů.

51. Výbor vybízí Komisi, aby zřídila programy pro rozvoj podnikavosti, které by fungovaly na různých úrovních a zjistily, co je nejúčinnější pro místní potřeby a rozšíření po Evropě. Finanční prostředky na tyto programy by měly pocházet z různých zdrojů: programu Horizont 2020, COSME, Fondu soudržnosti a dalších zdrojů. Potenciál pro učení mezi jednotlivými regiony mohou zvýšit pilotní projekty, jichž se účastní více regionů. Regiony, které jsou kulturně spřízněné – například Pobaltí, Podunají či nejvzdálenější regiony – by měly spolupracovat a společně řešit specifické společenské výzvy, jež je spojují. Úspěšné inovace, k nimž dospěje jeden region, se mohou testovat a ověřovat v dalších regionech; městské inovace lze rozšířit na regionální uplatnění a později rozšířit do dalších regionů po Evropě. Tyto projekty by měly zapojit klíčové zúčastněné strany na všech úrovních včetně místních a regionálních orgánů, malých a středních podniků, nevládních organizací a obzvláště všech vzdělávacích institucí.

52. Design, v nejrůznější podobě, je s podnikáním spojován již dlouho. Strategický design znamená uplatňování známých zásad při hledání odpovědí na hlavní společenské výzvy, jako je stárnutí obyvatelstva a změna klimatu. Design znamená víc, než je dát něčemu formu. Design lze využít k nalézání nových perspektiv k řešení problémů, k určování možných opatření a k vytvoření účinných komplexních reakcí bez vytváření samostatných uskupení typických pro veřejný sektor.

53. Inovativní design nabízí významné příležitosti pro vytváření hospodářských a kulturních přínosů ve společnosti. Ve všech regionech by měly být podporovány ekosystémy orientované na design. Zkušenosti výzkumní pracovníci, zástupci podnikatelské sféry a různí odborníci v oboru designu, spolu s jejich podniky, univerzitami a dalšími společenstvími v těchto ekosystémech účinně spolupracují a produkují nové iniciativy. Tímto způsobem jsme všichni zapojeni a aktivně se podílíme na zvyšování úrovně činnosti a rozvíjení inovační politiky jako celku.

54. Výbor vyzývá regiony a města, aby při vytváření nových novací využívaly zadávání veřejných zakázek v oblasti inovací. Měla by se podporovat spolupráce veřejného a soukromého sektoru při experimentování a testování prototypů, a odvaha riskovat a neuspět by se měla považovat za podnikatelskou volbu, ne za společenské ponížení. Veřejní představitelé měst a regionů by měli vypracovat metody a sdílet zkušenosti v oblasti řízení rizik u tohoto typu projektů. Tyto projekty podněcováním podnikatelského ducha z hlediska experimentování, pilotních projektů a prototypů také zvýší schopnost evropských občanů samostatně se organizovat.

VII. SYNERGICKÁ SPOLUPRÁCE V NOVÉM PROGRAMOVÉM OBDOBÍ

55. Mezi klíčové reformy příštího programového období patří zaměření projektů na strategické priority inteligentní specializace, zjednodušení řízení projektů a změna orientace na mnohem rozsáhlejší iniciativy díky těsné koordinaci většího počtu projektů. Další důležitou zásadou je úzká koordinace mezi programem Horizont 2020 a politikou soudržnosti a synergické sdílení finančních prostředků na tyto politiky a místních a regionálních prostředků.

56. Výbor konstatuje, že jednotné uplatňování těchto zásad, aby byly realizovány návrhy obsažené v tomto stanovisku, bude nutně znamenat zaměření prostředků programu Horizont 2020 na výzkumné potřeby vymezené ve strategiích RIS3 regionů EU, tak aby program Horizont fungoval jako katalyzátor, generoval poznatky z výzkumu a rozvíjel metodické koncepce pro regionální VaVal. Klíčové výzkumné oblasti, které budou financovány z programu Horizont 2020, by se tak měly určovat podle strategií RIS3.

57. Výbor regionů zdůrazňuje, že při plánování koordinace různých programů je důležité naslouchat regionální úrovni. Zásadním faktorem pro to, aby se aktivizovala a podnítila inovační činnost na regionální úrovni, je konkrétně to, aby GŘ Komise při rozhodování o oblastech výzkumu naslouchala těm, kdo mluví za regiony, například Výboru regionů. Pravidla realizace projektů a způsob čerpání finančních prostředků programu Horizont by navíc měly vedle obvyklé povinnosti sdílet zjištění vycházet z materiální a metodické podpory projektům prováděným v regionech s financováním v rámci soudržnosti. Tato spolupráce by probíhala následovně:

— Projekty programu Horizont zahrnují regionální partnerské projekty, které se budou financovat v rámci soudržnosti a jejichž výzkumná zjištění budou přenesena a uplatněna

jako praktická inovační činnost. Tak vzniknou velké celoevropské systémy partnerských projektů založené na spolupráci a důvěře, které se budou zaměřovat zejména na priority *vedoucí postavení v průmyslu a společenské výzvy* programu Horizont a kde budou regiony s využitím financování v rámci soudržnosti usilovat o aplikaci nejnovějších výsledků výzkumu v oblastech strategického rozvoje.

— Takové systémy projektů jsou obzvláště zapotřebí tehdy, když se vyvíjí know-how a metody, které dynamika regionálních inovačních ekosystémů vyžaduje, aby bylo zajištěno, že budou sloužit jako místní centra evropské inovační činnosti i jako katalyzátory inovací pro celý region. Vycházejí z regionálních rozhodnutí a podporují i inovační aktivity různých cílových skupin, jako jsou školáci, vysokoškolští studenti a penzisté.

— Tyto regionální inovační ekosystémy se zaměřují na témata, jež jsou volena s ohledem na regionální strategická rozhodnutí a strukturují inovační činnost iniciátorů změn v regionech. Mezi činnosti patří i škála systémů živých laboratoří a podobné zkušební a pilotní projekty. Činnost těchto ekosystémů by také mohla výrazně rozvinout twinningová opatření a „pracovní místa EVP“ v rámci programu Horizont 2020.

58. Výbor poznamenává, že vědecké a podnikatelské komunity na celém světě již vstoupily do éry otevřených inovací a spoluvytváření, v níž je přeshraniční spolupráce novou konkurenční výhodou. Aby bylo možné úspěšně řešit obtížné a složité otázky, Výbor doporučuje, aby Komise zřídila platformy pro výzvy, kde by se prostřednictvím mezioborových sítí hledala celoevropská řešení. Tyto platformy by se věnovaly specifickým výzvám, které jsou relevantní pro zúčastněné regiony, a využívaly by strukturovanou metodiku, díky níž by přebíraly dobré nápady od stadia prototypu až k realizaci v pilotních projektech. Tím by se zaktivizovala transformační schopnost regionů.

59. Výbor zdůrazňuje, že by tyto platformy měly vycházet jak z učení založeného na referenčním srovnávání (*benchmarking*) (potvrzení nápadů, které fungují v jednom regionu, tím, že se otestují v jiných regionech), tak z činnosti založené na referenčním provádění (*benchmarking*) (přidávání hodnoty novým nápadům tím, že se promění v praktické inovace v několika regionech současně). Pilotní fáze by se účastnilo několik regionů a řešily by skutečné výzvy, s nimiž se setkávají, např. zdravotní péče, příležitosti ve stárnoucí společnosti, energetika, nulová uhlíková stopa, zemědělství a potravinářství atd.

60. Výbor zdůrazňuje význam metodologického rozvoje na nejvyšší úrovni a účinného šíření výsledků. Výzvy a výstupy by se měly zveřejňovat na platformách cloud computingu a měly by se řešit jak místně, tak mezi regiony. Subjekty nejprogresivnější v rozvoji a řízení celoevropských projektů by měly být financovány z programu Horizont 2020 a Fondu soudržnosti – cílem je i testování účinných metodik a nástrojů při každodenní spolupráci a přeshraničním učení.

61. Výbor uznává, že je zapotřebí aktivní koučink, který by podporoval ducha vícegeneračního zapojení, jež může být klíčovým faktorem k překonání inovační nespojitosti. Všechny cílové skupiny v různých regionech a kulturních prostředích – vědci, úředníci, malé a střední podniky a studenti – potřebují školení, aby pochopili a aktivně doplňovali své vzájemné perspektivy a aby věděli, jak uplatňovat relevantní myšlenky v praxi. Zde zastávají obzvláště klíčovou roli školy a všechny vzdělávací subjekty.

62. Kreativita a schopnost vstřebat vše nové jsou velmi přirozenou vlastností malých dětí v počátečních letech života. Je na místě si položit otázku, proč společenské prostředí a vzdělávací systémy často nejsou schopny tyto kvality využít pro angažovaný, otevřený a inovativní způsob života. Všechny zainteresované subjekty by měly společnými silami zajistit, aby školy v celé EU považovaly tvořivost a schopnost učit se za ústřední aspekt řady cílů a požadavků. Procházíme obdobím, kdy se vyvíjí základ pro evropskou inovativnost.

63. Výbor závěrem chápe, jak je důležité překonat propast mezi vědou a společností. Vyzývá všechny zúčastněné strany, aby se aktivně zapojily do dialogů mezi vědou a společností, v nichž se zkoumá a zdůrazňuje, jak proměňovat výsledky výzkumu do každodenní praxe. Všechny společenské výzvy mají výraznou místní dimenzi, což může být přínosné, pokud si vědci tyto otázky uvědomí a zainteresované subjekty ve společnosti pochopí, co může věda nabídnout. V průběhu dialogu by se měl výslovně klást důraz na propojení místních potřeb s výstupy výzkumu priorit programu Horizont 2020 – společenských výzev, vedoucího postavení v průmyslu a vynikající vědy. Pak lze zřizovat myšlenkové a sociální inkubátory, aby bylo možné přejít z roviny diskusí ke skutečným prototypům, které lze testovat ve skutečném životě.

64. Tyto návrhy skutečně přispějí k překonání inovační nespojitosti, pokud se uplatní na všechny regiony v Evropě. Výbor poznamenává, že je zapotřebí věnovat pozornost požadavkům progresivních regionů, dobře fungujícím regionům i zranitelnějším a méně výkonným a méně vyspělým regionům. Na každé úrovni jsou samozřejmě nutné specifické cílené akce a programy. Kromě toho Výbor zdůrazňuje, že je důležité podporovat meziregionální spolupráci a vůbec spolupráci všeho druhu – aktivní partnerství při výměně poznatků a spoluvytváření procesů a postupů, které budou v každé konkrétní situaci fungovat; meziregionální koučink a tutorování; iniciativy pro učení se a činnosti založené na referenčním srovnávání, které umožní méně rozvinutým regionům čerpat ze zkušeností odjinud a zároveň přispět v rámci svých vlastních možností a specializovaných znalostí k vytvoření a podpoře inovací v ostatních regionech. Tato vysoká regionální rozmanitost by měla být středem nové konkurenční výhody Evropy díky spolupráci.

VIII. JAK DÁL?

65. VR je pevně přesvědčen, že postup definování toho, jak může být v praxi realizována řada návrhů a doporučení uvedených v tomto stanovisku a společné zkoumání slibných přístupů k jejich provádění v regionálním rámci a nad tento rámec, je tím neúčinnějším způsobem, jak proměnit skvělé záměry ve skutečné výsledky se silným dopadem na evropskou každodenní realitu. V tom spočívá klíč k odstranění inovační nespojitosti.

66. Odpovědnost za potřebné změny nesou všechny úrovně a všechny subjekty. Odpovědnost za provádění návrhů předložených v tomto stanovisku samozřejmě ponese především Evropská komise, a spolu s ní místní a regionální političtí činitelé a další subjekty. Odpovědnost nese také irské předsednictví i nadcházející předsednictví, která mohou některé nebo všechny zde předložené návrhy co nejdříve a v co největším rozsahu realizovat.

67. Výbor regionů doporučuje, aby místní a regionální orgány spolu s Komisí a dalšími subjekty zajišťovaly monitorování shromažďováním příkladů osvědčených postupů. Cílem je urychlit žádoucí změny jak celkově, tak prostřednictvím opatření označených za prioritní projekty. Některá z nich by také měla zařazena mezi priority budoucích předsednictví.

V Bruselu dne 30. května 2013

předseda
Výboru regionů
Ramón Luis VALCÁRCEL SISÓ